

PRETEKLOST V ROKAH PRIHODNOSTI

70 LET CENTRA ZA KONSERVIRANJE
IN RESTAVRIRANJE

Arhiva Republike Slovenije

RESTAVRIRANJE URBARJA GOSPOSTVA BRDO PRI KRANJU, 1705–1718

Stanje urbarja pred posegi

Naluknjan knjižni blok

mag. Blanka Avguštin Florjanovič
Marjana Cjuha

Signatura: SI AS 1074, Zbirka urbarjev, 64 (I/9u)
Poškodbe: poškodbe insektov

Urbarji so ena izmed dragocenejših zvrsti gradiva, ki jih hrani Arhiv Republike Slovenije. V obliki knjige ali nevezanih zapisov jih je več kot dva tisoč, Zbirka urbarjev (SI AS 1074), v katero spada tudi omenjeni urbar, pa šteje 191 enot oziroma 150 urbarjev.

Pri urbarju gospostva Brdo pri Kranju je specifičnost poškodbe zahtevala temeljit razmislek o izbiri primernega konservatorsko-restavratorskega postopka. Insekti, ki so v urbarju očitno preživeli kar nekaj življenjskih ciklusov, so ga v celoti naluknjali in povsem oslabili njegovo strukturo. Zaradi hudih poškodb je urbar dobesedno razpadal, zato je bil umaknjen iz čitalniške uporabe.

Po pregledu in pripravi dokumentacije pred posegom smo lahko določili posamezne strukturne elemente in materiale, ki so uporabljeni na rokopisu. Tehniko povezave knjižnega bloka s platnico je bilo mogoče prepoznati le delno. V fragmentih ohranjeni strukturni elementi hrbtnega dela so vendarle izdali toliko informacij, da smo lahko izdelali maketo vezave v merilu 1 : 1. Z njo smo preverili gibanje in delovanje zvezanega urbarja, uporabljeno tehniko povezave pa kasneje prenesli na izvirni urbar. Tovrstne vezave sicer spadajo v t. i. skupino »dolgi šiv«.

Klasično ročno restavriranje bi bilo zaradi številnih drobnih luknjic in velikega števila listov, ki bi jih morali zapolniti, zelo dolgotrajno. Dobra kakovost papirja in netopnost črnila v vodi sta nam dovoljevali restavriranje listov na napravi za dolivanje celuloznih vlaken, ki je neprimerno hitrejša. Da bi se izognili neželenemu narastku v hrbtu, kar zahteva tip že omenjene vezave, smo liste tokrat utrdili le s premazom lepila iz škroba in metil-celuloze. Običajno se za utrditev poleg lepila uporabi tudi zelo tanek japonski papir, vendar bi ta v primeru urbarja preveč povečal debelino knjižnega bloka.

S tehniko dolivanja celuloznih vlaken smo tokrat prvič dopolnili tudi zelo poškodovane razslojene opore iz lepenke. Restavrirane sloje smo ponovno zlepili s škrobnim lepilom in jih vrnili na prvotno mesto.

Posebnost vezave sta sestava treh sestavljenih ploščatih vezic iz papirja, pergamenta in usnja ter povezava knjižnega bloka s platnico. Restavrirane lege so preko veznikov prišite na vezice tako, da se enakomerno nizajo v hrbtnem delu knjižnega bloka ter mu dajejo obliko in trdnost. Fragmenti, ki smo jih zasledili na hrbtu, so narekovali izdelavo lanenih ojačitev v hrbtnem predelu ter izdelavo

dvobarvnega vezenega kapitala na glavi in peti knjige.

Knjižni blok je zaščiten s platnico, ki je s knjižnim blokom povezana s tankimi galunskimi trakovi. Platnico sestavljata opori iz restavrirane lepenke na sprednji in zadnji strani knjižnega bloka, hrbtni del je nov. Celoto prekriva nova, taninsko obdelana kozja koža, prekrita s fragmenti, ki smo jih vrnili na prvotno mesto. Na sprednjem predelu platnic smo po ohranjenih sledih izdelali nova lanena zapirala.

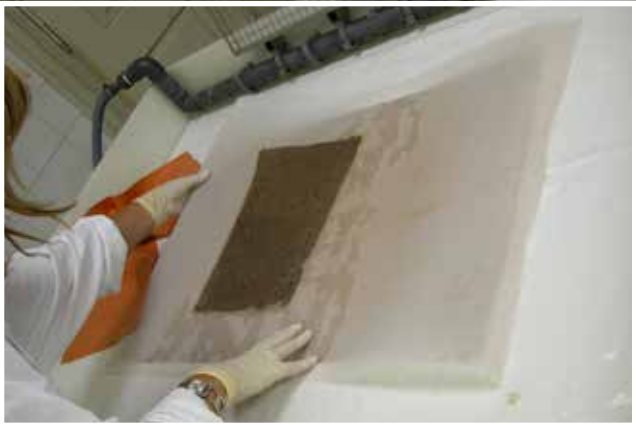
Čeprav se je hrbet knjige ohranil le fragmentarno, nam je iz ohranjenih delov uspelo razbrati posamezne podrobnosti zapletene vezave in jo uspešno rekonstruirati.

RESTORATION OF THE RENT-ROLL OF THE BRDO PRI KRANJU SEIGNIORY, 1705-1718

Rent-rolls are records of revenues received, rights granted, and dues paid by individual land seigniories from the 13th until the mid-19th century. By following their chronological development, we can trace the evolution of bookbinding techniques over a stretch of several centuries. The rent-roll of the Brežice seigniority is an example of a so-called long-stitch bindings. The damage suggests that insects were able to inhabit the volume over several life cycles, completely perforating it and severely weakening its structure.

Razslojena opora iz lepenke

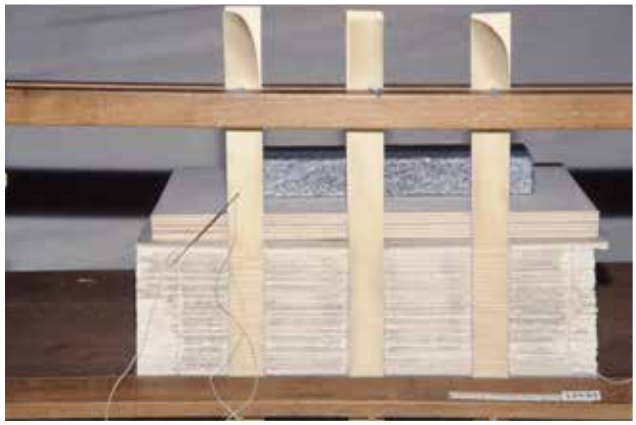
Dopolnjevanje na napravi za dolivanje celuloznih vlaken

Restavrirani sloj lepenke

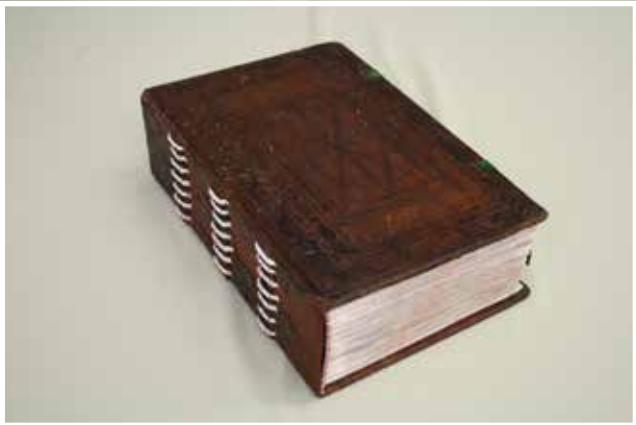
Sestavljanje slojev

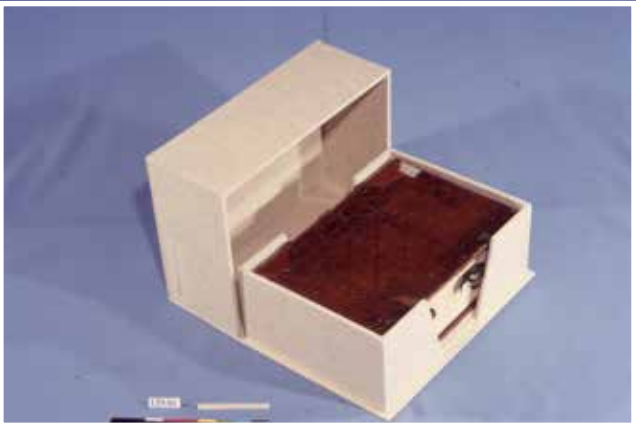
Šivanje knjižnega bloka na napenjalu

Povezava knjižnega bloka s platnico

Po konservatorsko-restavratorskem posegu

Urbar v zaščitni škatli